

**КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЛІНГВІСТИЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ СХІДНОЇ І СЛОВ'ЯНСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ
Кафедра східної і слов'янської філології**

Курсова робота
з івритської філології на тему:

**ФОНОЛОГІЧНА СТРУКТУРА РЕЛЯЦІЙНИХ ТА
ДЕРИВАЦІЙНИХ МОРФЕМ МОВИ ІВРИТ**

Студентки групи Півр 15-19
факультету східної і слов'янської
філології
денної форми здобуття освіти
Спеціальності 035 Філологія
Спеціалізації 035.063 Східні мови
та літератури
(переклад включно), перша – іврит
Єрмолаєвої Марії Павлівни

Науковий керівник:
Марченко Ірина Сергіївна
Національна шкала _____
Кількість балів _____
Оцінка ЄКТС _____

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ I	7
ФОНЕТИКА, ФОНОЛОГІЯ ТА ФОНЕМА.....	7
ФОНЕТИКА МОВИ ІВРИТ	9
ВИСНОВКИ ПЕРШОГО РОЗДІЛУ	13
РОЗДІЛ II.....	14
МОРФЕМА, ДЕРИВАЦІЙНІ ТА РЕЛЯЦІЙНІ ФОНЕМИ.....	14
ВИСНОВКИ	16
РЕЛЯЦІЙНІ ТА ДЕРИВАЦІЙНІ ФОНЕМИ МОВИ ІВРИТ.....	17
ВИСНОВКИ	18
СКЛАДИ МОВИ ІВРИТ	19
ВИСНОВКИ	21
СМІХУТ	21
ВИСНОВКИ	24
МІШКАЛЬ.....	24
ВИСНОВКИ	25
СЕГОЛАТНІ ІМЕННИКИ	25
ВИСНОВКИ ДРУГОГО РОЗДІЛУ	27
סיכום	30
ЛІТЕРАТУРА.....	32

ВСТУП

У вступі окреслено поняття які важливо зрозуміти та засвоїти для подальшого ознайомлення з роботою. Тема для написання курсової була обрана через цікавість у виявленні закономірностей і зміні фонем та звуків у мові іврит. Які фактори на це впливають, як вони були історично сформовані та які зміни відбуваються під час мовлення та чому, за якими правилами та законами відбувається функціонування фонологічного складу мови іврит.

Іврит коренева мова, це означає, що в словах дуже легко виділити корінь або як його ще можна назвати - сегментна морфема. Існує велика кількість літератури, яка займається вивченням коренів івриту. Всі корені івриту ми знаємо з ТАНАХу. Всі сучасні слова утворюють беручи за основу той чи інший корінь. Корінь для слова обирається з певною метою його речове значення сегментної морфемі має бути наближене до ноутвореного слова. Тому в Ізраїлі активно ведуть свої дослідження та роботу над створенням хідущім (нові слова, яких немає в ужитку, слова які є івритським аналогом до запозичених слів з інших мов) працівники “Академії мови іврит”.

В роботі ми не будемо приділяти багато уваги речовому (лексичному) значенню сегментних фонем. Ми розглядаємо дериваційні та реляційні фонемі. Дериваційні фонема доповнюють речові, а реляційні суто граматичні.

Щоб побачити як гарно в івриті працює коренева система, не треба здобувати вищу освіту, це легко відстежити навіть в повсякденній мові моючи мінімальні знання про граматичну та фонетичну властивості мови.

Актуальність роботи полягає у вивченні змін івриту, які були зумовлені історичними подіями. Сучасний іврит не на хвилину не зупиняє свій розвиток, завдяки активній роботі “Академії мови іврит”. Вони

займаються утворенням слів та збереженням фонологічних особливостей мови, наскільки це є можливим.

Але без знання витоків мови неможливо зберегти її устої, тому саме зараз ,коли іврит все ще продовжує розвиватися та привертати до себе з кожним роком все більше та більше уваги не тільки на теренах України але і на світовій арені, важливо знати фонологічні особливості мови.

Робота стане у нагоді тим хто тільки починає своє ознайомлення з мовою. Ознайомившись з працею людина навчиться виділяти закономірності та самостійно оглосовувати тексти, та слова мови. Адже правильна вимова звуків це запорука вдалого навчання. Багато людей стикаються з проблемою акценту при вивченні мови, на мою думку завдяки цій роботі можна буде зменшити силу акценту. Цу буде досягнуто завдяки усвідомленню як, де утворюються звуки у мові іврит і як вони впливають один на одного при поєднанні чи в залежності від місця в промові.

Метою роботи є:

1. Пошук закономірностей та граматичних правил, які можна буде застосувати для оглосовування тексту та вимови.
2. Розглянути випадки умов зміни фонем.
3. Підсумувати закономірності та причина зміни фонем.

Об'єктом дослідження є мова іврит.

Предметом дослідження є звук, фонема.

Методи використані в курсовій роботі:

Порівняння, яке має велике значення, оскільки, порівнюючи різні форми, ми відділяємо думку від знака, що її виражає, і таким чином, вчимося краще розпізнавати різні відтінки цієї думки. Порівнюючи у деталях різні мови, ми позбуваємось тієї ілюзії, до якої привчає нас знання лише однієї мови, що у світі існують поняття, що не змінюються і є однаковими для всіх часів та народів. Думка позбувається полону слів,

полону мови, вона отримує істинно логічну науковість. (А.Е. Левицький, А.В. Сингаївська, Л.Л. Славова, 2006)

Індукція є узагальненням результатів окремих спостережень.

Аналіз — це поділ предмета дослідження на складові частини та виділення ознак предмета для окремого вивчення.

Зіставний метод — сукупність прийомів дослідження й опису мови через її системне порівняння з іншою мовою з метою виявлення специфіки. Цей метод застосовується до вивчення будь-яких мов — споріднених і неспоріднених. Головним його предметом є дослідження структури мови в її подібностях і відмінностях. Зіставний метод спрямований передусім на виявлення відмінностей між зіставляваними мовами. Ідея зіставного методу була теоретично обґрунтована І. Бодуеном де Куртене, який вважав, що зіставне вивчення мов може базуватися на виявленні подібностей та відмінностей між мовами незалежно від їхніх історичних та генеалогічних зв'язків.

Класифікаційний (структурний) метод - це синхронний аналіз мовних явищ лише на основі зв'язків і відношень між мовними елементами.

Практичне значення задовольнити потреби користувачів мови, а саме: поціновувачів мови, учнів, студентів, носіїв мови та просто читачів, коли вони ознайомлюються зі статтями, текстами, літературою які призначені для носіїв мови та не є огласованими. Невірні оглоси та вимова, можуть вплинути на сенс або взагалі спотворити суть. Завдяки оголосам ми можемо зрозуміти з якою інтонацією промовляти речення, та поділити текст на які смислові відрізки. Знаки пунктуації в мові іврит не так популярні як в індоєвропейських мовах. Саме тому фонологія івриту маж важливу роль у вивченні мови. Така важливість була зумовлена історичними факторами. Раніше замість пунктуації в священних текстах

використовували кантиляцію та оголоси , щоб розділити текст на змістовні відрізки, передати мотив, інтонацію тексту.

Наукова новизна зумовлена тим, що багато праць є застарілими та потребують уточнення. А також систематизація різних інформаційних джерел, адже на сьогоднішній день кожен автор називає то чи інше граматичне явище мови іврит на свій лад. В цій роботі висновки та найінформативніших витяги з різних джерел, впорядкування та систематизація інформації, відсікання не актуальних та вийшовших з ужитку правил.

РОЗДІЛ І

ФОНЕТИКА, ФОНОЛОГІЯ ТА ФОНЕМА

Для початку охарактеризуємо, що таке Фонетика. Щоб чітко розуміти, в якій галузі ми проводимо дослідження ми даємо визначення. В роботі буде наведено декілька визначень, щоб у вас була змога порівняти різні джерела.

Фонетика — це розділ мовознавства, що вивчає звуковий склад мови. Мова яку ми розглядаємо в цій роботі - це іврит, пізніше ми поговоримо про її звуковий склад, на які групи поділяються голосні і як правильно їх вимовляти.

Фонетика (від гр. phone "голос, голосовий звук", phonetikos "звуковий") - наука, яка вивчає звуки мови. (Кочерган М.П 2001)

Фонетика являє собою матеріальну оболонку мови. Завдяки звукам мова набуває відчутної форми: ми матеріалізуємо свої думки, чуємо свого співбесідника, і співбесідник чує нас. (І.П Ющук,2000)

Ми ознайомились з визначеннями фонетики, переходимо до фонології та фонем.

Фонологія - це розділ фонетики, який вивчає соціальну функцію звуків, називається фонологією.

Основна одиниця фонології - це звукотип, або фонема, - найкоротша неподільна уявна частина мовленнєвого потоку, яка служить для творення, упізнання й розрізнення морфем, слів та речень. (І.П Ющук, 2000)

Фонема є моделлю, складовою частиною артикуляційної системи мови і функціонує лише в складі морфем та слів та не мислиться поза цими категоріями.

Фонем не можна розглядати поза системою певної мови. Загальнолюдських фонем не існує. Фонема — одна з характерних ознак

самобутності мови. Оскільки фонема — член фонологічної системи певної мови, то зміст кожної фонемі визначається її положенням, місцем у системі. Звуки стають фонемами, коли вони в опозиції до інших звуків, тобто розрізняють значення морфем чи слів. (Кочерган М.П 2001)

Підсумком з цього буде те, розуміння, що фонологія це частина фонетики. В обох випадках досліджують звук. Об'єкт дослідження в обох випадках той самий — звук людської мови, відмінні тільки аспекти його вивчення.

Фонетика - наука яка займається звуковим вивченням мови. Вивчає акустичний аспект утворення звуків, наголос, інтонацію, тобто все що супроводжує звук. Фонологія займається вивченням такого функціонального аспекту мови як фонема.

Фонема - це найменша одиниця мовленнєвого потоку, яке здатне виділити людське вухо. Важливо зауважити, що фонема і звук не є одним і тим самим. Звук це фізичне явище, яке ми розглядаємо як коливання пружного середовища - повітря. Фонема ж в свою чергу об'єднує певну кількість звуків, яку в мовленнєвому потоці здатна виділити кожна людина. Тобто це комплекс звукових ознак необхідних та задовільних для розрізнення слів, учасниками мовленнєвої групи.

Найголовнішою особливістю кожної фонемі є її диференційні ознаки, що пізнаються на основі протиставлення іншим фонемам, і лише ці ознаки забезпечують їй можливість виконувати функцію розрізнення слів і морфем.

Усі інші звуки та його відтінки, із якими пов'язується розрізнення слів, називаються варіантами фонем.

Варіанти фонем бувають:

- комбінаторними, що залежать від сусідства інших звуків;
- діалектними, коли та сама фонема у різних діалектах і говірках має різне звукове вираження

Конкретна реалізація у безперервній промові тієї чи іншої фонемі утворює окремий звук. Звуки комбінуються у склади. Склади зливаються в звукові образи слів. Зміна фонемного складу слова зазвичай призводить до зміни його значення навіть у тому випадку, якщо звуковий склад слова залишився без змін.

ФОНЕТИКА МОВИ ІВРИТ

Вважається що в івриті немає голосних і всі 22 букви алфавіту є приголосними. В івриті 23 приголосних фонем. Замість голосних в івриті використовують оголоси. В івриті 6 голосних фонем. 11 букв івриту можуть виконувати роль не тільки кореневих літер, а також і афіксів. Оголоси в свою чергу поділяються на довгі та короткі.

Афікс - це допоміжна морфема, яка додається до кореня. Виражає граматичне та словотворне значення.

Афікси - усі інші морфемі, крім кореня. Вони завжди пов'язані з коренем і уточнюють, видозмінюють його значення та виконують різну допоміжну роль в оформленні слів.

Залежно від їхньої ролі й значення афікси поділяються на:

словотвірні (дериваційні);

формовірні семантичні;

формотвірні реляційні.

Чіткої межі між цими типами афіксів нема. Іноді той самий афікс може поєднувати в собі і дві функції. (І.П Ющук, 2000, с. 96)

В цій таблиці звуки поділені за способом творення (Л.Зелігер, 1992)

Таблиця звуків івриту за способом творення

Гортанні	א	ע	ה	ח		
Піднебінні	ג	י	כ	ק		
Язикові	ד	ט	ל	נ	ר	ת
Зубні	ז	ס	ש	צ		
Губні	ב	מ	פ	ו		

В івриті існують гортанні літери, а саме א ע ח ה та іноді до них відносять ר .

Гортанні літери є важкими для вимови людям, чия рідна мова відноситься до індоєвропейської групи. Вони утворюються за допомогою проштовхування повітря. Кожна гортанна літера потребує різних маніпуляцій з силою поштовху повітря та манерою подачі повітря з діафрагми до гортані.

Гортанні звуки є особливою рисою притаманною семітським мовам, в арабській мові кількість гортанних літер та звуків значно більша.

Гортанні літери в івриті не мають звучання яке можна проспівати, вони переймають звук оголоса, що знаходиться під ними.

Розглянемо фізіологічні аспекти вимови гортанних звуків. Гортанні звуки утворюються за допомогою гортані, про це можна здогадатися з назви, при зімкненні або зближенні голосових зв'язок.

Гортань становить собою верхню частину трахеї і містить голосовий апарат: персневидний, щитовидний і черпаловидні хрящі та, що найважливіше, голосові зв'язки. Під час дихання голосові зв'язки розслаблені й розсунуті. У процесі мовлення вони напружуються й зближуються, натягуючись, як струни. Повітряний струмінь, проходячи крізь щілину між ними, змушує їх дрижати - утворюється нечленоподільний

звук; з якого частково ще в гортані і цілком у надгортанних порожнинах формуються окремі звуки мови. (Дорошенко С. І., Дудик П. С., 2012)

АЛЕФ א

Зв'язки змикаються, а потім раптово розкриваються поштовхом повітря. Вимовляється перед голосним звуком, якщо алеф стоїть перед приголосним він робить його більш відривчастим та твердим.

АІН י

Дзвінкий гортанний звук, на даний момент звук майже вийшов з ужитку.

הЕЙ ה

Під час промовляння звука הей голосові зв'язки звужені, але не зімкнуті, звук утворюється коли повітря виходячи з гортані треться з голосовими зв'язками.

Також цю літру використовують для позначення на письмі довгої голосної "а".

ХЕТ ה

Хет вимовляється при зімкнутих голосових зв'язках, гортань трішки припіднята, а дихальна частина відкрита, Сильний поштовх повітря утворює звук тертя який резонує у глотці.

Голосні фонemi у мові іврит- це оголоси. В івриті 6 голосних фонем.

Таблиця Оголосів

Короткі голосні			Довгі голосні			
			Без mater lectionis		З mater lectionis	
Клас	Знак	Трансл. назва	знак	Трансл. назва	Знак	Трансл. назва
с						

a	◻	פְּתַח <i>pātāḥ</i> ³⁵	◻ ט	קָמֶזֶץ <i>qāmēṣ</i>	הָ◻ ט	קָמֶזֶץ הָא <i>qāmēṣ hē'</i>
e	◻ ◌◌	סֶגוֹל <i>seḡol</i>	◻ ◌◌	שֶׁרֵי <i>šērê</i>	י◻ ◌◌	שֶׁרֵי יוֹד <i>šērê yôḏ</i>
i	◻ ◌◌	חִירֶק <i>ḥîrēq</i>	◻ ◌◌	חִירֶק <i>ḥîrēq</i>	י◻ ◌◌	חִירֶק יוֹד <i>ḥîrēq yôḏ</i>
o	◻ ט	קָמֶזֶץ הַטּוֹר <i>qāmēṣ ḥaṭṭôp</i> ³⁷	◻ ◌◌	חֹלֶם <i>ḥōlēm</i> ³⁸	ו◻ ◌◌	חֹלֶם וָו <i>ḥōlēm wāw</i>
u	◻ ◌◌	קִבּוּץ <i>qibbûṣ</i>	◻ ◌◌	קִבּוּץ <i>qibbûṣ</i>	ו◻ ◌◌	שׁוּרֶק <i>šûrēq</i>

Гортані літери надають перевагу зіставним оголосам, зіставні оголоси є найкоротшими напівголосними в мові іврит.

Зіставними оголосами, або хатефами, називаються три знаки, що складаються з комбінації шва та голосного значка. Ними позначається ультракороткий голосний звук, подібний до шва яка ми вимовляємо, коли ми промовляємо шва, воно звучить як ненаголошене е, але має деякий відтінок відповідного голосного. Ставляться хатефи під гортанними літерами у тих випадках, коли за інших приголосних було б шва яке ми вимовляємо. У біблійних текстах хатефи зустрічаються також під літерами, які не гортанні. (М.Гранде)

ВИСНОВКИ ПЕРШОГО РОЗДІЛУ

У Кумранських сувоях, які датуються III ст. до н. е.–III в. н. е. , алеф використовують, як допоміжну голосну, через відсутність оголосів, на латині такі допоміжні літери називають “matres lectionis”. Таку саму роль відіграють ׀ ׀ ׀ .

Гортані літері ділять на два класи сильні та слабкі, до слабких відносять ׀ ׀ але ׀ має різні властивості тому інколи , її також відносять до сильних. ׀ хоча вона не вважається гортанно. але іноді має їх властивості . Сильні гортані ׀ ׀ . Одна з особливостей гортанних літер, що вони не подвоюються, що не дивно адже ми вимовляємо їх за рахунок тертя повітря об голосві зв'язки , такий звук ніяк не подвоєш, хібо що посилиш. Під гортанні часто зустрічаються оголоски класу а, як і під гортанною так і навколо неї. Та надають перевагу зіставному шва, тобто це шва поєднане з іншим оголосом. Через неможливість подвоюватися гортані літери компенсують це впливаючи на голосні звуки, які були перед ними, якщо попереду був короткий голосний він зміниться на довгий. Але це відбувається зазвичай перед слабкими гортанними звуками.

РОЗДІЛ II

МОРФЕМА, ДЕРИВАЦІЙНІ ТА РЕЛЯЦІЙНІ ФОНЕМИ

Морфема - це найменша значуща частина слова. (Дорошенко С. І., Дудик П. С. ,1974)

Морфема- це значеннєвий компонент слова, фонема- це лише звукове метаріальне його вираження. (Дорошенко С. І., Дудик П. С. ,1974).

Морфема- це мінімальна двостороння одиниця мови. (Кочерган М.П 2001)

Ми можемо виділити зі слова морфему змінюючи форму слова за звучанням та значенням. Зіставляючи споріднені за значенням слова та їх форми , частина слова яка залишається незмінною і втрачає свою можливість до поділу - це морфема. Через те що морфема це двостороння одиниця мови, вона може змінюватися як в плані змісту так і в плані вираження. Інші видозмінені морфемі називають аломорфами чи морфами.

Морфемі розрізняються між собою за двома показниками:

1. значенням
2. за розташуванням у слові

За значенням морфемі можна поділити на дві категорії на корінь та афікс.

Корінь- це основна частина слова, яка зазвичай несе в собі певне семантичне значення.

Приведемо приклад коренів іврити та їх значень:

כ.פ.ס

Має значення "послання", "документ" , "книга ". В араб. мові корінь має значення "вирушати в подорож"

книга - סֵפֶר

рахувати - לִסְפּוֹר

розповідати - לִסְפֵּר

розповідь - סיפור
література - ספרות
письменник - סופר
число - מספר

На прикладі цього кореня ми бачимо що всі слова об'єднані між собою спільною ідеєю. Тобто підставляючи різні за значенням та формою слова ми виділяємо морфему, яка несе в собі певний сенс, що робить ці слова спорідненими.

Деривація - це словотворча функція афіксів.

Реляція - це видозміна форми слова.

АФІКС (ВІД лат. affixus "прикріплений") — службова морфема, приєднана до кореня, яка виражає граматичне і словотвірне значення. (Кочерган М.П 2001)

Афікс - це службова одиниця. В залежності від свого знаходження у слові, вона може змінювати свою назву. Афікси, які були використані для утворення нових слів називають дериваційні.

Залежно від позиції щодо кореня афікси поділяються на префікси, постфікси, інтерфікси, інфікси, циркумфікси і трансфікси. (Кочерган М.П 2001)

Дериваційними вважаються префікси, інфікси і суфікси, оскільки виступають вони здебільшого у функції словотворчих елементів. Типово реляційним афіксом є флексія, яка служить для вираження граматичних значень і передачі синтаксичних відношень між словами. Однак таке розмежування ролі фіксів не є категоричним.

У ряді випадків окремі префікси, інфікси і суфікси вживаються не для творення нових слів, а для утворення різних граматичних форм слова,

для надання слову відмінних граматичних значень. За цією особливістю їх називають формотворчими. (Дорошенко С. І., Дудик П. С., 2012)

ВИСНОВКИ

Отже, для виділення морфеми зі слова нам потрібно два чи більше споріднених за значенням та морфемою слова. Ми зіставляємо не тільки словесну форму але й форми словозміни, в івриті це може бути не тільки минулий, майбутній, теперешній час слова, чоловічій або жіночі рід, також може бути іменник стягнений з особовим займенником.

І навпаки для виділення морфеми нам потрібні розрізнені за значенням слова. Це можуть бути абсолютно різні слова з різних галузей. Ці два фактори є необхідними для виявлення кореню та його речового значення.

Афікс – це службова морфема, що розташовується праворуч або ліворуч від кореня, яка модифікує лексичне, або виражає граматичне, або модифікує лексичне і виражає елемент граматичного значення слова й служить для утворення слів з новим значенням чи для творення граматичних форм одного слова. (Пономаренко. С., 2017)

РЕЛЯЦІЙНІ ТА ДЕРИВАЦІЙНІ ФОНЕМИ МОВИ ІВРИТ

Важко чітко розмежувати видозміни реляційні та дериваційні в івритських фонемах. Частіше за все де відбуваються реляційні зміни там мають місце і дериваційні зміни. Це відбувається через те що в івриті на відміну від індоєвропейських мов пишемо як чуємо, якщо в українській мові ми ніяк не відрізняємо на письмі довгий звук “а” від короткого, то в івриті ми змінюємо написання слова. В сучасному суспільстві цьому фактору надають все менше і менше значення, звісно через вплив історичних подій.

Розглянемо зміни у фонемах при поєднанні з визначеним артиклем. В івриті роль означеного артикля виконую літера ם.

Існує 5 правил за якими відбувається зміна:

1. Артикль має під собою оголос патах, пишеться разом зі словом, а перша літера отримує дагеш хазак. Дагеш хазак подвоює літеру.
2. Якщо слово починається зі слабкої гортанної, то патах під артиклем, продовжується на камац, а дагеш хазак зникає, через відсутність у гортанних літер функції подвоювання.
3. Артикль перед сильними гортанними, не змінює свого ошолоса.
4. На початку ם, ненаголошений ם або ץ - артикль набуває сеголь.
5. Якщо слово починається з наголошеного ם чи ץ

(Вільям Д. Беррік, Ірвін А. Бузеніц 2007, с. 46)

Реляційні та дериваційні зміни в івриті відбуваються у такій граматичній конструкції, як сміхут або як його ще називають прикладка.

ВИСНОВКИ

Не дивлячись на те що мова іврит є однією з найдавніших мов світу вона дуже математична і має певні правила для новоутворень. Можна сказати що в івриті вже заздалегідь створені форми для утворення нових дериваційних фонем.

Навідміну від індоєвропейських мов давні євреї відображали на письмі всі фонетичні зміни слова. Для початку для цього вони використовували кантиляцію та повні приголосні. Згодом фонетична система поступово зазнає різних змін. На сьогоднішній день, фонетичний склад мови є відмінним від того який існував декілька століть назад. Але це показує нам що мова жива.

Все ж чіткі правила вимови та звучання зберігають релігійні євреї. Для читання ТАНАХу вони вивчають кантиляцію та добре розбираються в закритих і відкритих складах. Адже саме це фонетичний патерн важливий для євреїв.

СКЛАДИ МОВИ ІВРИТ

В івриті під складом мається на увазі група фонем, що складається з одиночної голосної або голосної в поєднанні з однією або декількома приголосними й утворює тісну фонетичну єдність (Пей М. 1966). Як правило в івриті склад (відповідно, і слово) починається на приголосну. Єдиний виняток становить одна з форм сполучного союзу, як, наприклад, у словосполученні וְאֵין перший וְ представляє голосну.

Американський лінгвіст Томас О. Ламбдін стверджував, що у давньоєврейській мові можливі лише два типи складів: відкриті склади, які мають структуру «приголосний + голосний» та закриті склади, які мають структуру «приголосний + голосний + приголосний». (Томас О. Ламбдін, 1998, с.36)

В івриті сучасності не існує відмінностей у структурі наголошених та ненаголошених складів.

У сучасній лінгвістиці розрізняють основні чотири типи складів:

1) V – відкритий неприкритий. Склад який закінчується на голосну і починається з приголосної літери. אָ або אַ .

2) CV – відкритий прикритий. Склад починається з приголосного та закінчується на голосний. לֵ [ле], בֵ [бе].

Склад в кінці якого стоять фонемі з ультракоротким голосним ׀, ׀, ׀, א׀, מי? хто? ׀ מ? питальний займенник ? מה що? “ма”. הפּ:[пе] «рот» (іменник чоловічого роду однини); הַשָּׁנָה (הַשָּׁנָה+שָׁנָה) [шана] = [ша] +[на] «рік» (іменник жіночого роду однини); не утворюють самостійний склад, вони приєднуються до наступного.

בְּנֵי [бени] «мій син» (в цьому слові один відкритий склад); у слові [תְּמוּנָה] [תְּמוּנָה+נָה] – [тму + на] [тмуна] «картина» - два відкритих склади, перший з яких містить ультракороткий звук шва. Важливо зауважити що в івриті, склади не можуть починатися зі звуку шва.

3) VC – закритий неприкритий. Закінчується на приголосну , а починається з голосної. אד [ад] «до» ים [ім] «з», אל [аль] «на, про» (прийменники); את [ат] «ти».

4) CVC – закритий прикритий. Починається на приголосну та закінчується на приголосну. כול [коль] «увесь, уся, усе,кожний»

] חול «холь «пісок добре» , [גדֹדאג] ריבאד [яд] «рука», שר [,рош] голова
,(прикметники/прислівники)

У мові іврит якщо слово складається з декількох закритих звуків, що частіше зустрічається в кінці слова, наприклад у слові "вона написала" , то буква, що позначає приголосний у середині слова позначається знаком

шва:

.«шул + хан] [шулхан]«стіл – [שולֹּחַן][שולֹּחַן]

Склад, який стоїть перед звуком, що має у собі подвоєння.

Наприклад у слові “розповідає” מספר .Тобто дагеш хазак, який має функцію подвоєння літери, в оночас закриває попередній склад , а також відкриває наступний.Дагеш хазак ми зустрічаємо у біньяні піель.

Наприклад: “розмовляти” מדבר “прибирати” מסדר . Дагеш хазак потрапляє у другу кореневу літеру. Якщо друга коренева гортанна, то вона не подвоюється. (Бакуліна Н.В.)

Наголошені склади у мові які мають у собі голосний, під наголосом подовжуються. Наголос може випадати як на останній склад та і на передостанній. Коли останній склад наголошений він отримує назву “мільра”, передостанній наголошений склад отримує назву “мільель”.

ВИСНОВКИ

Підсумовуючи отримані знання можна сказати, що у мові іврит існують 4 типи складів. В івриті склад уникає того щоб на початку слова була голосну. Найчастіший виняток це союз з частотою “і” ׀. Перед губними літерами союз “ве” змінює свою фонему на “у”. Склади під наголосом подовжуються.

СМІХУТ

Сміхут - це поєднання двох іменників. В івриті можна виділити два типи зв'язків між словами: функціональні та фонетичні.

Функціональні зв'язки визначають лад і зміст пропозиції. Вивченням їх займається синтаксис. Фонетичні зв'язки зумовлені наявністю в мові фонем, що мають варіантну вимову, так що попереднє слово може вплинути на вимову перших звуків наступного. Особливо сильно цей вплив позначається на стійких словосполученнях, тобто у наборах із двох-чотирьох слів, тісно пов'язаних за змістом у єдине поняття. (Зеліегер Л.)

Зміни зумовлені правилами складоутворення в івриті. Ненаголошені закриті склади утворюються за допомогою коротких голосних. В івриті під складом мається на увазі група фонем, що складається з одиночної голосної або голосної в поєднанні з однією або декількома приголосними і утворює тісне фонетичне єдність. Склад називається відкритим, якщо він закінчується на голосну, і закритим, якщо закінчується на приголосну. Зазвичай у івриті склад (відповідно, і слово) починається на приголосну. (Вільям Д. Беррік, Ірвін А. Бузеніц 2007,с.34)

Склад - це звук або комплекс звуків, що вимовляється одним поштовхом видихуваного повітря. (Кочерган М.П 2001)

В сміхуті відбуваються наступні зміни:

1. При утворенні множини чоловічого роду перший іменник втрачає літеру мем софіт ם
2. В жіночому роді однини, якщо перший іменник має закінчення hey ה вона перетворюється на тав ן.
3. В жіночому роді множини hey ה перетворюється на характерне закінчення для множини жіночих іменників ןן от.
4. Другий член сміхути ненаголошений
(С.Гурбич, 2016 с,55)

Слова які не зазнають змін в сміхуті:

1. Односкладові іменники з повними голосними

שיר של ציפור = שיר הציפור

הקול של הנבים = קול הנבים

2. Двоскладові іменники з другою оголосом сеголь

המלך של העולם = מלך העולם

3. Двоскладові іменники, в яких перший склад має оголос патах або хірік, а другий має повну голосну

שעור של התלמיד = שעור התלמיד

הסכין של המטבח = סכין המטבח

4. Всі односкладові іменники, які мають оголос патах в сміхуті залишаються незмінними

גן של ילדים = גן הילדים

עם של ישראל = עם ישראל

Іменники, які зазнають внутрішніх змін:

Двоскладові іменники з першою оголоскою у складі камац, а другий склад з повним голосним. Камац змінюється на шва.

(Н.М. Бронзик, Л. Ювілер, 2004 с.160)

Зміни в сміхуті відбуваються в першому члені сміхути в залежності від мішкаля до якого він належить. Хоча ми часто зустрічаємо інформацію

про те що в сміхуті змін зазнає лише перший член конструкції на справці “інші” члени або останній також підпадають під вплив поєднання слів. Ми пишемо “інші” тому що конструкція сміхут може складатися з двох чи більше членів. Нам важливо розуміти чому саме ми приділяємо увагу кількості членів сміхуту , тому що коли сміхут набуває означений артикль ми пишемо його перед останнім членом конструкції.

Крім означеного артикля є ще деякі зміни які ми можемо споглядати. У словосполученнях, з'єднаних за допомогою мак'ка;ф (дефіс), фонетичний зв'язок між словами настільки ж сильний, як і в цілому слові. Тому, якщо перше слово поєднання закінчується відкритим складом, його останній голосний звук впливає на вимову першого звуку другого слова. Це відбувається через правило **לפניו** - ці літери отримують дагеш хазак коли відкривають склад. Якщо довга голосна перебуває під наголосом, може стояти в закритому складі; якщо коротка голосна знаходиться під наголосом, вона може стояти у відкритому складі. (Вільям Д. Беррік, Ірвін А. Бузеніц 2007,с.24-26)

Зміни в закінченні порівняно з вихідною формою відбуваються тільки в одному мішкالی. У мішкالی “місця”- це трьохскладовий мішкаль, яки зазвичай позначає місце. Наприклад: **מלחמה, מסעדה, משטרה**.

У вихідній формі слова дві останні літери кореня мали оголоси камац камц (а-а), коли слово з цього мішкалю потрапляє в сміхут оголоси замінюються на сеголь -сеголь (е-е).

מלחמה = מלחמת העצמאות

ВИСНОВКИ

Сміхут - це поєднання двох іменників, які дозволяють нам утворювати нові словосполучення, які набувають не тільки нового смислового значення, але й нової фонетичної вимови. При поєднанні двох слів в одну смислову одиницю , ми змінюємо складовий склад слова,

переміщуємо наголос на останній член сміху, при цьому перший член втрачає свій наголос.

МІШКАЛЬ

В попередньому розділі ми вже пригадували слова мішкаль. В цьому розділі ми більш детально розглянемо що це таке. Склад приголосних звуків в словах однаковий, але голосні звуки різні, і ця відмінність є вирішальним фактором словотвору. (Зеліегер Л.)

В івриті існують три словотвірні засоби:

- приєднання приставок та суфіксів;
- Розподіл голосних звуків у середині слова;
- посилення /подвоєння/ приголосних звуків.

Кореневі приголосні є як би цеглинами з яких будуються конкретні слова, а сполучним матеріалом або каркасом, на який накладаються ці цеглинки, представляють собою зовнішні та внутрішні засоби словотвору.

Тому, якщо подумки видалити зі слова кореневі літери або замінити їх умовними символами, наприклад □, але зберегти оголоси і службові літери (афікси), то вийде спеціальний граматичний об'єкт, що називається словотворчою моделлю- Мішкаль. (Зеліегер Л.)

В іривриті для назв мішкалю використовуються летіри קטל. Потрапляючи в мішкаль вони отримують оголоси мішкалю та його префікси або закінчення або приставки. Наприклад:

1. קטל/קטל

אָרֶז, בָּגַד, גָּבֵר, דָּגַל, דָּרָךְ, יָלַד, מָרַד / סִפָּר, עָמַק

2. קטול

גְּדוּל, חֲסוֹן, מְתוֹק? קָרוֹב, רְחוֹק

ВИСНОВКИ

Мішкаль дозволяє створювати в івриті нескінченні варіації за змістом там звучанням. Поєднуючи зміст кореня, та зміст форми для утворення слова. При словотворі в івриті в мішкаляк використовують як консонантні корені: так і напів-вокальні корені. Перший ти використовують як для дієслівних основ так і іменних, другий тип використовують не для дієслівних.

СЕГОЛАТНІ ІМЕННИКИ

Сеголатні іменники це двоскладові слова, в яких другий склад має оголос сеголь, а наголос падає на перший склад. Перший склад може мати оголос холам, цере або сеголь. Ця група одна з найбільших іменних груп.

Існує два типи сеголатів, які звучать практично однаково, але на письмі розрізняються — перший сеголат має на першому місці оголос сеголь (לְיָ), і сходиться до основи основного основи «а», другий має оголосцере (סְפָר) з «і» - סְפָר.

Найцікавіші зміни відбуваються в сеголатних словах, коли вони набувають форму множини. При додаванні закінчення множини довгі голосні змінюються на короткі. Ми розглянемо випадки зміни фонемі дериваційним способом творення при додаванні закінчення ם'.

Зазвичай в сеголотаному іменнику наголошений перший склад, але при додаванні закінчення схема складів змінюється.

Розглянемо типи сеголатних слів.

1. Другий кореневий гортанний, тоді обидва склади мають під собою оголос патах.
2. Третя коренева ן чи ן, тоді другий кореневий отримує оголос патах.

При поєднанні особового закінчення з сеголатними іменниками відбувається заміна внутрішнього оголоса. Сеголь другого складу

змінюється на шва , а при оглосавці гортанного на хатафи. Ми пам'ятаємо з попередніх розділів, що гортані літери надають перевагу оголосам категорії “а” або зіставному шва.

Якщо оголос першого складу сеголь або цере оголоси класу “е” вона може змінитися на хірік чи патах. Не існує точних правил які б визначали де який оголос має бути. Для цього доведеться проконсультуватися в словнику.

Якщо кореневий гортанний має оголос сеголь то цей оголос змінюється на патах.

אָן - אָנִים עָד - עָדִים

Якщо другий кореневий приголосного гортанний, то оголос залишається незмінним.

נֶעֱר - נֶעֱרִים

В сеголатах третього типу - ті де перша повна голосна холам. При додаванні особистих закінчень вона змінюється на камац. Вона є рівнозначною камац. Тобто повна голосна холам, яка відповідає довгому звуку “о” скорочується. потрапляючи у закритий склад та стаючи камац хатуф. Камац хатуф зустрічається в нам таких словах як כָּל הַכֶּמֶה.

Навичка відрізнити довге “о” холам від камац хатуф яке відповідає короткому ненаголошеному “о”, стане нагоді у тим хто займається вивченням біблійних текстів.

Значок може позначати як довге а (камац), так і коротке про (камац хатуф). Щоб навчитися розрізнити ці дві голосні, потрібно пам'ятати правила про відкритий і закритий склад. (Вільям Д. Беррік, Ірвін А. Бузеніц)

Основне правило таке: якщо голосна з оголосом камац , зустрічається в закритому ненаголошеному складі, то це камац хатуф (коротка голосна); якщо ж вона зустрічається у відкритому та/або

ударному складі, то це довга голосна каец. Довга голосна каец має довгий звук “а”.

У деяких виняткових випадках коротка голосна каец хатуф може з'являтися у відкритому складі, але тільки тоді, коли за нею слідує надкоротка гласна хатеф каец. Тобто якщо ми бачимо гортанну та під нею складене шва, а перед цим голосна каец. скоріш за все ми будемо читати каец, як каец хатуф “о”.

ВИСНОВКИ ДРУГОГО РОЗДІЛУ

Всі суттєві зміни відбуваються в місцях де наявні гортанні літери. Найбільше змін в граматичній конструкції сміхут відбувається у першому члені сміхуту, другий може лише отримати означений артикль. Те що найбільших змін зазнає перша частина сміхуту допомагає нам з легкістю виділити його у тексті. Також ми дізналися з розділу, що перша частина сміхуту належить до того чи іншого мішкалю, що дозволяє нам зрозуміти які саме зміни відбудуться.

Префікси можуть бути такі літери: ה, ש, מ, ל, י, נ, א, ב' вони можуть складатися від однієї до трьох літер להת, מת, ית, לה.

Префіксом може бути літера ש, яка переходить в першу кореневу кореня - це називається розширенням кореня.

קם-שקים, חזר-שחזר

Інтерфікси - це лише дві літери

ו, י

Закінченнями або суфіксами можуть бути літери: כ, ת, ו, ה, מ, י, א, נ, ב' закінчення так само, як і префікси можуть складатися двох літер ות, ים.

א, נ, י, מ, ה, ו, ת, כ,

(Раховская И. 2015)

Дериваційних фонетичних змін зазнають корені коли потрапляють в мішкаль. Мішкалі це словотворчі моделі, які мають однакові оголоси,

префікси, інтерфікси та закінчення. Вони також об'єднані між собою однією ідеєю, вони можуть позначати місце, хвороби, кольорі, професії та ін.

Також важливу роль грають склади мови іврит, всього існує два типи складів відкритий та закритий. Закриті склади утворені однією голосною та закінчуються на приголосну. Відкритий склад має одна голосну і закінчується на неї, тобто він не закривається приголосною літерою наприклад як склад ָ . Якщо гарно розібратися де відкритий чи закритий склад можна уникнути великої кількості помилок.

Зазвичай довгі голосні зустрічаються у відкритих складах, а короткі – у закритих. (Вільям Д. Беррік, Ірвін А. Бузеніц, 2007)

В сеголатних словах не існує точних правил для визначення який оглос має бути при оголощі першого складу цере або сеголь. Але проаналізувавши усі літературні джерела для цієї роботи. ми дійшли висновку, що оголос патах отримують сеголатні іменники, які належать до типу слів ָ , які вже потрапляючи к катель отримують оголоси класу “е”. А оголос хірік отримують сеголати групи ָ , так само як и “ялд” потрапляючи в кетель отримує оголосі класу “е”. Ці дві основи отримали дві оголоси тому що через зміни які зазнала мова іврит за останні десятиріччя призвели до втрати шва, яке ми вимовляємо. Вимова шва стала менш характерною. Це створило кореневі основи які мають в собі два пригласних підряд, мова іврит намагається уникати сбігу приголосних у слові. Саме це було одним з факторів для зміни оголосів.

Третій тип має першому місці звук «о». Це слова типу ָ («бокер» — ранок), ָ («котель» — стіна) або ָ («годель» — величина), і сходять вони до основ ָ .

Сеголатна основа, наприклад, ָ «йалд», діє трояким чином. В ізолюваному вигляді вона перетворюється на ָ «йалед», а потім — у ָ «йелед». При приєднанні закінчень множини чоловічого та жіночого роду

вона перебудовується в пряму основу לָדָי «йелад»: לָדָיִם («йеладим» — діти/хлопчики), לָדָיָה («йелад») При приєднанні всіх інших закінчень, а саме — жіночого роду та присвійних закінчень однини, вона залишається незмінною — לָדָיָה («йалда́» — дівчинка), לָדָיִי («йалді́ — мій хлопчик/дитина), לָדָיְךָ /дитина), לָדָיְכֶם («йалдехем» — ваш хлопчик/дитина), לָדָיָם («йалда́м» — їхній хлопчик/дитина). Те саме стосується форм сміху множини — לָדָיִם («йалдей» — хлопчики/діти), לָדָיָהוּ («йалдо́т» — дівчинки).

Додаткова ознака, за якою легко відрізнити камець хатуф – ця голосна у деяких словах утворюється шляхом скорочення холему чи шурека основи слова. Наприклад, у початковому складі לָדָיִם стоїть

голосна камець хатуф, тому що слово утворене від основи לָדָה .

סיכום

בעבודה מסופר על שינוי במילים של השפה העברית. תורת הגה או פונטיקה זה נושא ראשי של הכתבה. תורת ההגה היא החוקיות שעומדת מאחורי הדרך שבה אנו מבטאים מילים בעברית. בחלק הראשון של העבודה נציג את הרקע למחקר הבלשני בן-זמננו ונסביר מהי בלשנות מודרנית ובמה היא נבדלת מהבלשנות המסורתית.

למשל, בתולדות הלשון העברית יש רבדים שונים, שנהוג לחלק לארבע חטיבות עיקריות: לשון המקרא (התנ"ך), לשון חז"ל (המשנה והתלמוד), לשון ימי הביניים ולבסוף העברית החדשה, זו המדוברת בישראל זה כ-120 שנה. זוהי חלוקה גסה, ובכל אחת מהחטיבות אפשר לקבוע חלוקות משנה. במשך שנים רבות הייתה מקובלת בקרב רוב החוקרים הדעה כי לשפה העברית יש רק דקדוק "אמיתי" אחד – דקדוק העברית המקראית. לפיכך, כל חריגה ממנו, למשל בלשון המשנה, אם באוצר המילים ואם במבנה המשפט, נחשבה "קלקול" או "השחתה" שצריך לתקן, ובוודאי שאין להישען על הרבדים.

פונטיקה היא ענף בבלשנות העוסק בחקר ובניתוח מאפייניהם של הצלילים הלשוניים השונים בשפות העולם. הפונטיקה היא הוטיקה שבענפי המחקר בתחום השפה (ראו בריבוע הידע בעמוד זה). אף שבעולם כולו מדוברות כ-7000 שפות, כל השפות כולן מורכבות ממצאי מוגבל למדי של כמה עשרות צלילי יסוד, שיש להם וריאציות רבות מאוד. מומחי הפונטיקה – הפונטיקאים – עוסקים בהגדרת צלילי היסוד האלה והווריאציות שלהם מהיבטים שונים: הפונטיקה החיתוכית חוקרת כיצד הצלילים מופקים (או "נחתכים") בפי הדוברים, הפונטיקה האקוסטית חוקרת את המאפיינים של גלי הקול שהם יוצרים, והפונטיקה התפיסתית חוקרת איך הם נתפסים באוזניהם ומפוענחים במוחם של השומעים. כולן.

מהו צליל לשוני? בני אדם יכולים להפיק מגוון רחב של קולות וצלילים בעזרת הפה: שריקה, פיהוק, מצמוץ שפתיים (נשיקה), שיעול, שיהוק ועוד. אולם אף אחד מאלה אינו חלק ממערכת הצלילים באף שפה, כלומר – אין מילים המורכבות מצלילים אלה. בכל שפה יש מערך מוגדר ומוגבל של צלילים המשתתפים

ביצירת מילים ומבעים. אלה הם הצלילים הלשוניים, או ההגאים.

בבסיסו של מנגנון הדיבור עומדת מערכת הנשימה: האוויר העולה מן הריאות עובר דרך מסלול הקול (ראו איור 4), שם הוא נתקל במכשולים שונים – הלשון, השיניים, השפתיים – והיתקלות זו היא שגורמת להיווצרות של צלילים שונים. לבסוף, האוויר יוצא מהפה או מהאף,

ונושא עימו את הצלילים בדמות גלי קול. אלה נישאים באוויר עד לאוזני השומעים באמצעות הרטטה מהירה של מולקולות האוויר, בדומה להתפשטות אדוות סביב אבן הנזרקה לבריכה. גם בדברים על הצלילים במשקלים דווקא במשקל קטל/קטל ועל הסמיכות. מה קורא לצלילים כאשר אנחנו מחוברים שני שמות עצמות? על זה מסופר בעבודה הזו.

ЛІТЕРАТУРА

1. https://shron1.chtyvo.org.ua/Levytskyi_AE/Vstup_do_movoznavstva.pdf
(А.Е. Левицький, А.В. Сингаївська, Л.Л. Славова, 2006)
Кочерган, М. П. (2006). Основи зіставного мовознавства :
підручник. Київ: ВЦ «Академія».
Кочерган М.П (2001). Вступ до Мовознавства
2. Дорошенко С. І., Дудик П. С. Вступ до мовознавства
3. І. П. Ющук. Вступ до мовознавства
4. Понамаренко С. (2017) Сучасна українська мова
:морфеміка.дериватологія. фонологія
5. Вільям Д. Беррік, Ірвін А. Бузеніц 2007, с. 46 Біблійний іврит
6. С. Гурбич יש על מדבר, 2016
7. Корни иврита, Раховская И. 2015
8. Граматичний очерк мови іврит. М. Гранде
9. Гаесод Н.М. Бронзик, Л. Ювілер, 2004
- 10.Іврит.Фонетика.Морфологія Зеліегер Л.
- 11.<http://speak-hebrew.ru/hebrew-lessons/>
- 12.Томас О. Ламбдин : учеб. древнееврейского языка / О. Томас. – М.,
1998. – С. 36.
- 13.Чередниченко, О. І. (2007). Мовознавчі парадигми на зламі століть.
Про мову і переклад. Київ: Либідь.
- 14.5 Ср. Mario Pei. Glossary of Linguistic Terminology. New York/London:
Columbia University Press, 1966. С. 268.
- 15.

